

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

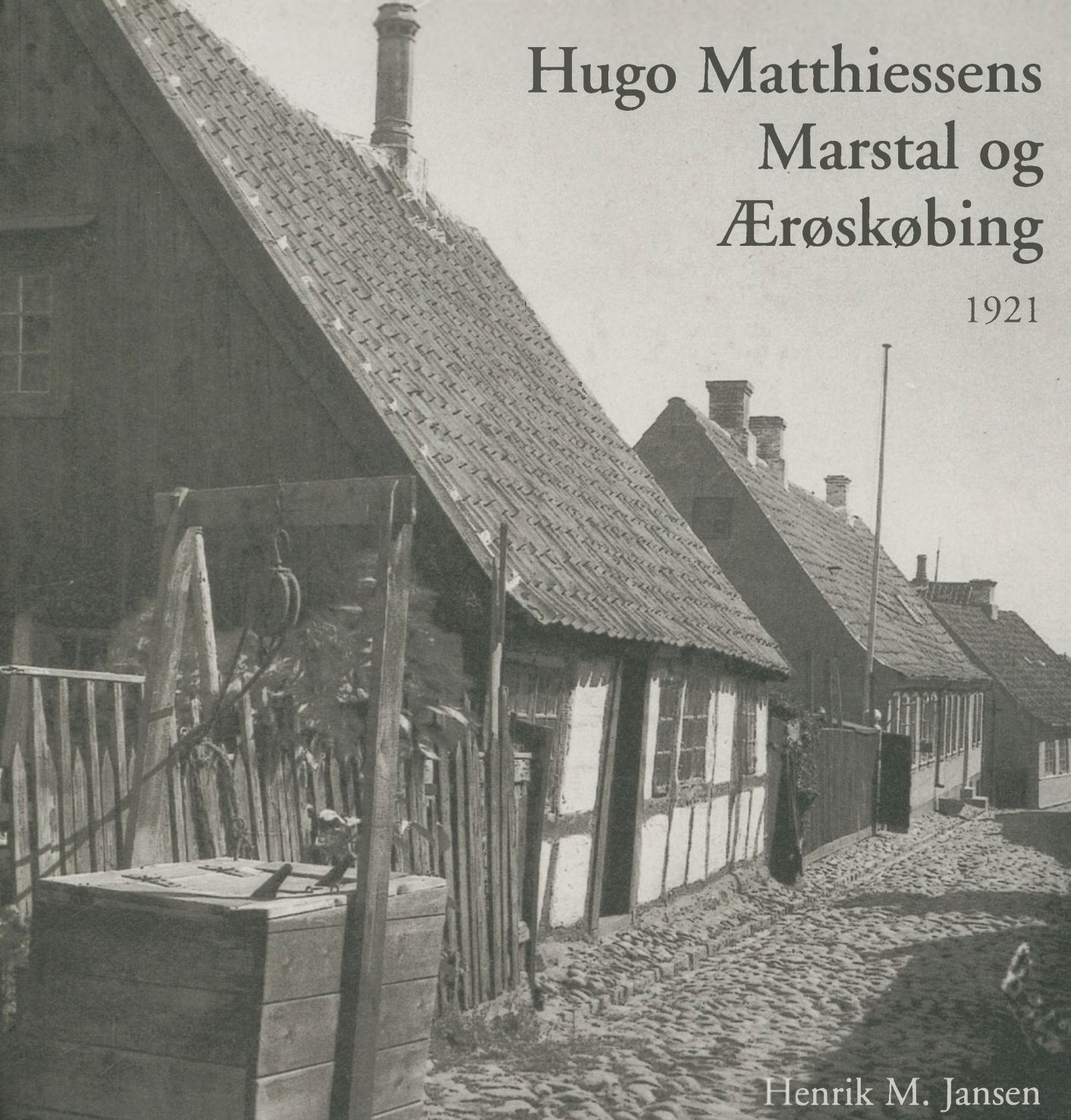
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Hugo Matthiessens Marstal og Ærøskøbing

1921

Henrik M. Jansen

Hugo Matthiessens Marstal og Ærøskøbing

Henrik M. Jansen

Hugo Matthiessens Marstal og Ærøskøbing

fotograferet 1921

I skriftrækken
Hugo Matthiessens Danmark
ved
Svendborg & Omegns Museum og Forlaget Hikuin
1998

Henrik M. Jansen: Hugo Matthiessens Marstal og Ærøskøbing

er udgivet som
Skrifter fra Svendborg & Omegns Museum, bind 41
af Svendborg og Omegns Museum
Grubbemøllevej 13
5700 Svendborg.
og
Forlaget Hikuin
Moesgård
8270 Højbjerg.

Skrift: Garamond
Papir: 150 g G-Print Matt
Tryk: Ærø Ugeavis Bogtrykkeri ApS.
Indbinding: J. P. Møller Bogbinderi, Haderslev
Tilrettelæggelse: Troels Mark Pedersen i samarbejde med Henrik M. Jansen
Redaktionssekretær: Anne Blohm
© Henrik M. Jansen

Udsnit af kort, hvortil Kort- og Matrikelstyrelsen har ophavsret,
er gengivet i henhold til tilladelse A 404/85

Svendborg & Omegns Museum:
ISSN 0106-2220
ISBN 87 87769-96-4

Forlaget Hikuin
ISBN 87-87270-94-3

Forsiden viser Dronningestræde i Marstal set fra vest.
Brønden i forgrunden samt nr. 8 eksisterer ikke længere – derpå følger nr. 6, 4 og 2.
Billedet er gengivet i sin helhed som billede 12 side 47.

Bagsiden viser gården, Søndergade 4 i Ærøskøbing.
Motivet er gengivet i sin helhed som billede 23, side 80.

Forord

Da Hugo Matthiessen omsider i 1921 kom til Ærø på sin odysse rundt til danske købstæder, havde projektet været i gang siden 1913. Bag sig havde Hugo Matthiessen tusindvis af optagelser, og man kan måske ane en vis mathed i entusiasmen.

Ærøskøbing havde stået højt på hans ønskeseddel. Som det fremgår af min tekst, var et besøg allerede planlagt i 1915, men et eller andet kiksede, og der skulle så gå yderligere seks år, inden Ærø kunne blive inddraget i købstadsfotograferingen.

Optagelserne starter i den driftige søfartsby Marstal – men det bliver kun til 20 optagelser, som langt fra kan siges at være repræsentative for byen den gang. At de så i dag må betegnes som overmåde værdifulde, fremgår af, at så mange af de afbillede huse ikke længere eksisterer i dag. Og det er netop heri, det værdifulde i Matthiessens registrering ligger.

At det så »kun« blev til 52 optagelser i den arkitektonisk meget værdifulde Ærøskøbing, kan undre i dag. Måske skyldes det den omtalte træthed, som man kan spore hos den særdeles vidende topograf. Det virker, som om alt »krudtet « blev brændt i Vestergade og Søndergade. Vi havde gerne set flere optagelser fra de øvrige gader i den gamle og fantastisk velbevarede skipperby, som i 1921 allerede var på vej ind i den torneroselignende tilstand, der stadig præger en af Danmarks smukkeste byer. Det er imidlertid mit håb, at offentliggørelsen af disse meget værdifulde snapshots vil give stof til eftertanke – både i Marstal og Ærøskøbing – og være med til at præge de kommende års byplanlægning. Det vil i så fald ganske givet være i mester Matthiessens ånd!

I forbindelse med udarbejdelsen af denne bog skal en varm tak rettes til bl.a. Hanne Errebo på Nationalmuseets Antikvarisk-Topografisk Arkiv, Karen Margrethe Fabricius, Ærøskøbing Byhistoriske Arkiv, Lars Cramer-Petersen fra Brønshøj Museum, som har lånt mig de private optagelser af hans onkel Hugo Matthiessen, museumssekretær Anne Blohm, som har bistået mig med tekstbehandlingen, samt bogtrykker Troels Mark Pedersen, der tog initiativ til denne publikation, og som jeg har haft gode stunder sammen med både i Marstal og Ærøskøbing. Måtte hans smittende begejstring for sin ø blive forbillede for andre!

Jeg skal overbringe en varm tak til følgende, der med deres økonomiske støtte har gjort det muligt at udgive denne bog: Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond, Ny Carlsbergfondet, Ingeniør N. M. Knudsens Fond, Landsdommer V. Gieses Legat, Lademanns Fond, Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond.

24. september 1998

Henrik M. Jansen

Købstadsfotograferingen

Hvad var baggrunden for dette landsdækkende projekt, som Hugo Matthiessen har taget et så prisværdigt initiativ til?

Hugo Matthiessen formulerede en slags programerklæring for projektet i tidsskriftet Fortid og Nutid 1914-15¹⁾:

»Vore Købstæders stærke Fremvækst i de sidste Aartier er gaaet skaanselsløst hen over Resterne af Fortidens frodige Bykultur. Maleriske Gaarde og Gader er forsvundne, skønne, gamle Bygninger jævned med Jorden, og stadig flere falder mellem Aar og Dag, Minde efter Minde om vore Forfædres Liv og Virken. Denne Udvikling, med økonomiske Motiver som Drivkraft, lader sig ikke standse, og kun naar Talen har været om særlig fremtrædende Monumenter, er det lykkedes Nationalmuseets 2. Afdeling og Foreningen til gamle Bygningers Bevaring at redde nogle fra Undergang. Men den store Flok af jævne Borgerhuse, Rammerne for svundne Aarhundreders daglige Liv, er fortabt, og med deres Fald ændres Bybilledets Karakter, Gadernes Regulering og Modernisering forvisker yderligere det gamle Præg, saa grundigt til Tider, at end ikke et Fotografi bevarer for Eftertiden et fattigt Minde om al den Skønhed, som gik under.

Ved at lade en Mængde Plader tage i vore gamle Byer har Nationalmuseets 2. Afdeling længe søgt at raade Bod herpaa, men i Bevidstheden om, at det ved egne Kræfter ikke kan løse Opgaven i dens fulde Omfang, har det i Vinter udkastet Planen til en systematisk Gennemfotografering af Købstæderne, ordnet saaledes, at disse hver for sig – efter Størrelse og Ydeevne – bevilger et passende Bidrag til en rationel, ved Museets Embedsmænd foretagen Gennemgang og Gennemfotografering af alt, hvad der maatte findes af kulturhistorisk, antikvarisk eller topografisk Interesse. En Samling af fotografiske Aftryk vil som en værdifuld Kilde til Byens Historie blive afgivet til paagældende Raadhusarkiv, medens samtlige Negativer opbevares paa Nationalmuseet, til enhver Tid tilgængelige til Studiebrug.

I løbet af Foraaret udgik der fra Museet en Række Opfordringer til forskellige Kommuner om at række Haand til Opgavens Løsning, og samtlige Byraad, som modtog disse, har med paaskønnelsesværdig Forstaaelse og redebon Offervillighed straks sluttet sig til Tanken. Fredericia, Horsens og Nyborg gik i Spidsen, hver med en Bevilling paa 200 Kr., Holbæk, Køge, Korsør og Næstved fulgte efter med noget mindre Beløb, og denne velvillige Modtagelse synes at borge for, at Museet fremdeles vil møde Forstaaelse under Arbejdets videre Gennemførelse. Dette turde være

saa meget mere ønskelig, som Erfaringerne fra de allerede nu fuldførte Fotograferinger (Fredericia, Horsens, Nyborg og Korsør) klart har vist, hvor rig en Materialesamling til hver enkelt Bys Karakteristik, Haandværkertraditioner og hele kulturelle Fysiognomi en rationel Gennemgang kan skaffe til Veje«.

Det skulle snart vise sig, at projekt »Købstadsfotograferingen« skulle blive af stor betydning for Nationalmuseet. Allerede i 1914 var en bygningsfredningslov i støbeskeen, og man frygtede på museet, at administrationen af denne skulle blive placeret på Kunstakademiet. I 1918 blev loven vedtaget, og Hugo Matthiessens indsats kom Nationalmuseet til gode, idet de mange optagelser, og den store indsigt i købstadsbebyggelsen, udgjorde en stor del af grundlaget for udarbejdelsen af den første fredningsliste²).

Projektet blev afviklet i årene 1913-22, og i alt nåede Hugo Matthiessen at arbejde sig igennem 75 byer. Det startede i 1913 med nogle få optagelser i Holbæk og Skælskør, men fra 1914 gennemrejste han Danmark følgende en omhyggelig tilrettelagt fotoplan. Det var ikke i alle byer, Hugo Matthiessen optog så mange fotos som 183 i Aalborg, 177 i Horsens, 158 i Ribe. Det blev blot til 91 i Viborg, 36 i Grenå, i Køge 66, i Holbæk 42, og i 1916 80 i Svendborg og 22 i Troense, samt umiddelbart derefter 47 optagelser i Assens. I genforeningsåret 1920 koncentrerede han sig naturligt om Sønderjylland, således blev det til 72 fra Sønderborg, 20 fra Augustenborg og 8 fra Nordborg. Fra Åkirkeby på Bornholm optog han i 1922 blot 10 fotos.

Efter 1922 fortsatte købstadsfotograferingen med mindre styrke, men nu blev der optaget en række vej- og landskabsbilleder især fra Jylland. I 1930'erne og 40'erne koncentrerede Hugo Matthiessen sig om de danske herregårde – i alt 199 slotte og herregårde aflagde han besøg. Desværre måtte dette arbejde indstilles under besættelsen, og i de følgende år blev det kun til få herregårdsbesøg, inden Hugo Matthiessen gik på pension ved udgangen af 1949.

Købstadsfotograferingen blev foretaget i årene 1913-22 og ialt nåede Hugo Matthiessen at arbejde sig igennem 75 byer. Det startede i 1913 med nogle ganske få spredte optagelser i Holbæk og Skælskør, men fra 1914 gennemrejste han landsdel efter landsdel og fulgte en omhyggelig tilrettelagt fotoplan.

Efter 1922 fortsatte købstadsfotograferingen med mindre styrke og mere uofficiel, men samtidig blev der tid til at lave en række vej- og landskabsbilleder især fra Jylland. Lidt senere i 1930'erne og 40'erne foretog Hugo Matthiessen en fotokampagne rundt omkring på de danske herregårde. Han besøgte mere end 199 herregårde og tog hvert sted en række billeder, dog sjældent over 10 stykker. Arbejdet lå stille under besættelsen, og derefter blev det kun til få herregårdsbesøg frem mod slutningen af 1949, hvor han forlod Nationalmuseet.

Oversigt over købstadsfotograferingens forløb 1913-22

<i>1913</i>	Kalundborg	Rudkøbing	<i>1918</i>	Stege	<i>1921</i>
Holbæk	Maribo	Svendborg	Holstebro	Thisted	Helsingør (fortsat)
Skælskør	Nakskov	Vejle	Nibe	Vordingborg	Hillerød (fortsat)
	Nykøbing F	Aalborg	Ringkøbing		Højer
<i>1914</i>	Nysted		Skanderborg	<i>1920</i>	Møgeltønder
Fredericia	Odense	<i>1917</i>	Varde	Augustenborg	Marstal
Holbæk (fortsat)	Rødby	Ebeltoft		Christiansfeld	Tønder
Horsens	Sakskøbing	Frederikshavn	<i>1919</i>	Frederiksværk	Ærskøbing
Korsør	Stubbekøbing	Grenå	Helsingør	Haderslev	
Køge		Hjørring	Hobro	Hillerød	<i>1922</i>
Nyborg	<i>1916</i>	Randers	Lemvig	Løgumkloster	Allinge-Sandvig
Næstved	Assens	Ribe	Mariager	Nordborg	Hasle
	Kerteminde	Skagen	Nykøbing M	Præstø	Nexø
<i>1915</i>	Kolding	Sæby	Ringsted	Store Heddinge	Rønne
Bogense	Middelfart	Viborg	Skive	Sønderborg	Svaneke
Horsens (fortsat)	Nørresundby	Århus	Slagelse	Aabenraa	Åkirkeby

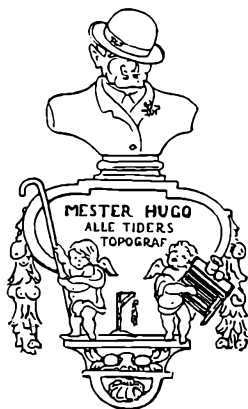
1913-22

Hvem var Hugo Matthiessen?

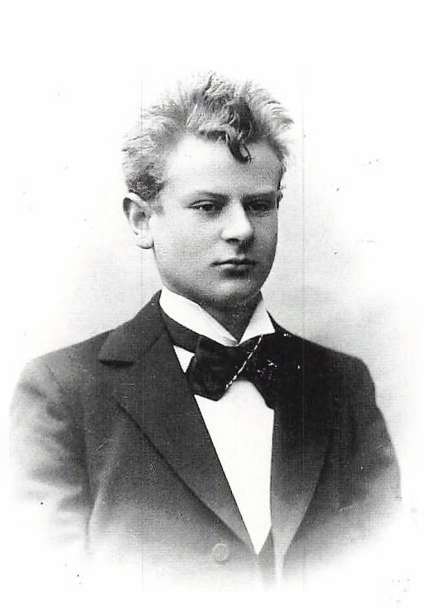
Hugo Albert Matthiessen blev født den 19. december 1881 i Fredericia, hvor hans far var malermester Amandus Adolf Matthiessen. I 1901 blev han nysproglig student og allerede 5 år senere mag.art. i historie fra Københavns Universitet. I 1910 blev han ansat ved Nationalmuseets 2. Afd., i 1911 som assistent sammesteds, i 1914 underinspektør, og fra 1927-49 inspektør af 1. grad. Han forestod den daglige ledelse af det antikvarisk-topografiske arkiv.

Allerede i 1910 debuterede han som forfatter med den meget roste bog Bøddel og Galgenfugl. Et kulturhistorisk Forsøg. Og derpå fulgte en lang række bøger, der næsten alle har opnået status af klassikere, som f.eks. Fredericia 1650-1760, 1911. Natten. Studier i gammelt Byliv, 1914. Gamle Gader, Studier i Navnenes Kulturhistorie, 1917. De Kagstrøgne. Et Blad af Prostitutionens Historie, 1919. Torv og Hærstræde. Studier i Danmarks Byer, 1922. Middelalderlige Byer. Beliggenhed og Baggrund, 1927. Hærvejen. En tusindaarig Vej fra Viborg til Danevirke, 1930. For blot at nævne nogle, hvortil kommer mange betydelige bidrag til tidsskrifter og samleværker, f.eks. afsnittet om Danmarks Købstæder i Daniel Bruuns Danmark fra 1919. Året efter modtog han den første påskønnelse fra Sverige, da han blev medlem af Vetenskaps-Societeten i Lund. Først i 1933 kom medlemskabet af Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie, og derpå fulgte yderligere anerkendelse. Hugo Matthiessen døde den 9. december 1957 og ligger begravet på Holmens Kirkegård³).

Tegning udført af arkitekt Aage Roussell, kollega til Hugo Matthiessen på Nationalmuseet, i anledning af festen den 18. december 1949, hvor »Mester Hugo« gik på pension for at hellige sig skribent-virksomheden.

4 visitkort-portrætter,
hvoraf billedet øverst til
højre og billedet nederst til
venstre ikke har været
offentliggjort før.
De er venligst udlånt af
Lars Cramer-Petersen,
slægtning til
Hugo Matthiessen.
Vi ser ham som gymnasie-
elev, student og inspektør
på Nationalmuseet.

Stud. mag. Hugo til venstre med lang pibe og øl i hånden på udflugt i begyndelsen af dette århundrede. Tilhører Lars Cramer-Petersen.

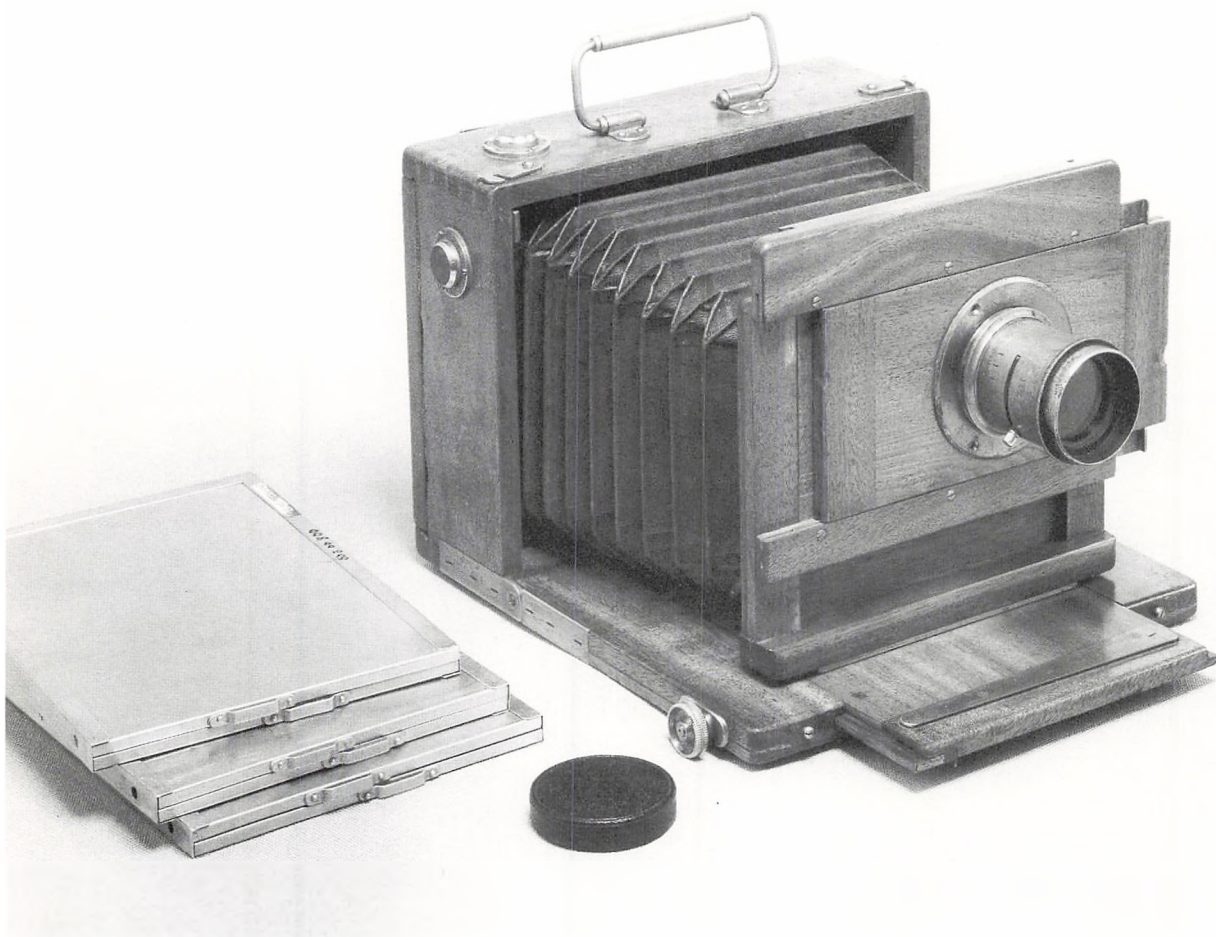

Inspektør Hugo Matthiessen på vej til nye opgaver i bil og på rekognoscering i felten. Bemærk den ulastelige påklædning. Tilhører Lars Cramer-Petersen.

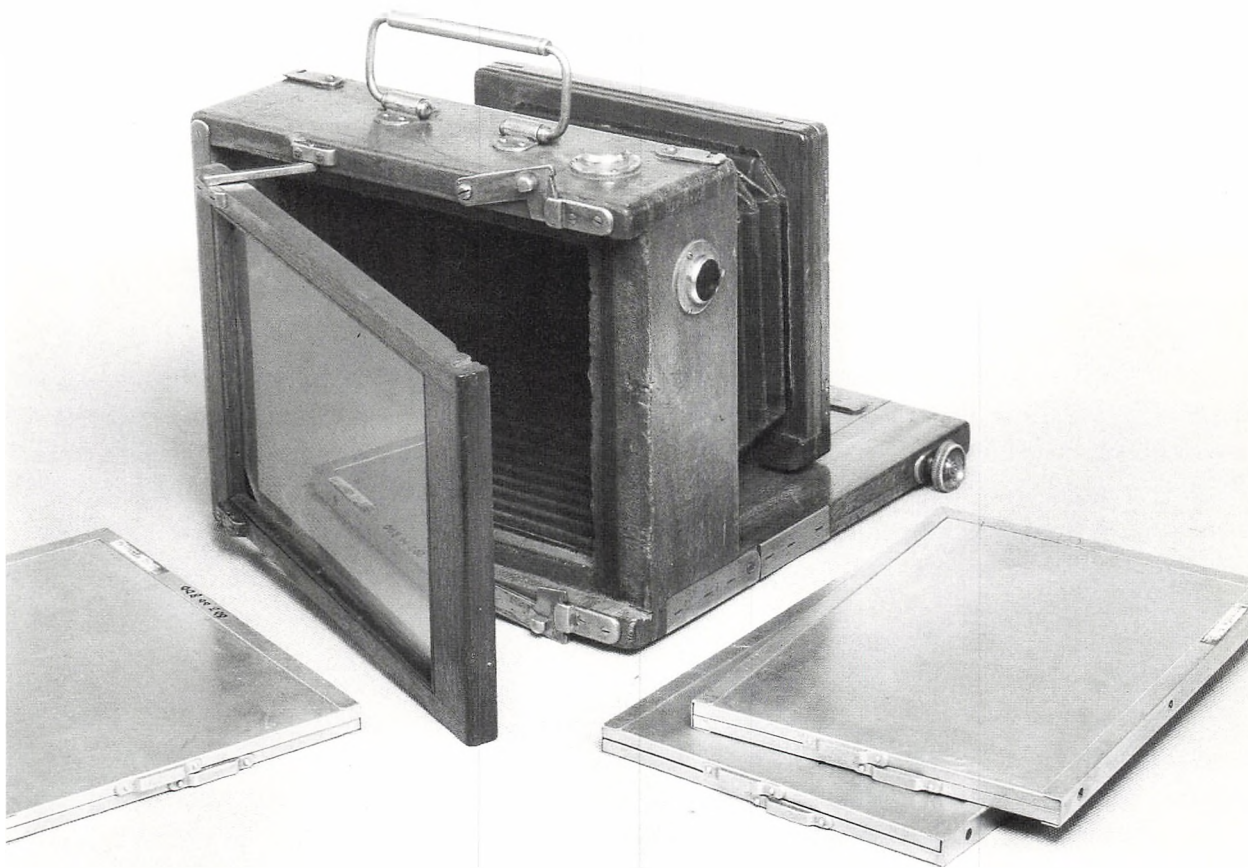
Fotografen Hugo Matthiessen

Hugo Matthiessens fotooptagelser er kendt for deres utrolige skarphed. Det skyldtes dels, at der er brugt en lille blændeåbning og dermed en lang eksponeringstid, og dels at selve billedet var identisk med kontaktkopien. Han var af den opfattelse, at negativformater mindre end det af ham benyttede format $12 \times 16,5$, var af det onde⁴). Små negativformater ville han ikke acceptere. Hans Stiesdal har denne lille anekdote: »Rullefilmkameraer var naturligvis bandlyste, og selv da en af Nationalmuseets professionelle fotografer i hans seneste år skulle tage et fotografi for ham med et nyt, kostbart Linhof glaspladekamera, slog han til det med stokken 'Amatørskidt!'«. Han havde opdaget, at pladeformatet ikke var 13×18 , men 9×12 . Han var vant til, at kontaktkopien var det endelige billede. Det skulle ikke være nødvendigt ved en efterfølgende forstørrelse, som han anså for en teknisk forringelse, at korrigere belysning og beskæring. Det store mahognikamera med det langbenede stativ og de tunge plader havde han ofte til fods slæbt rundt på. Hans berømte kamera var et såkaldt »Nellerød kamera« opkaldt efter producenten, snedker Jens Poul Andersen (1844-1935) fra Nellerød, der allerede i 1860'erne startede en lille eksklusiv kameraproduktion, der senere med hoffotograf Peter Elfelt som forhandler blev spredt til værdige aftagere. Kameraerne blev fortløbende nummereret – det sidst fremstillede havde nr. 320 – og Hugo Matthiessens version havde nr. 290⁵).

For at undgå mennesker på billederne – på grund af den lange eksponeringstid – foretrak Hugo Matthiessen den tidlige morgen til at foretage sin optagelser. Hans Stiesdal har denne fine beskrivelse: »Fotografierne repræsenterer den samme stil, som hans bøger: Motiverne, det være sig arkitektur eller natur, dramatisk eller idyllisk, er spændt inde i en belysningsmæssig og kompositorisk form af en egen poetisk og renfærdig charme, allerhelst optaget i slutningen af april, når stikkelsbærbuskene havde fået blade. Skyer forekommer aldrig på billederne. Han havde en personlig fotografisk stil, som næsten altid kan genkendes. Langsomme belgiske glasplader, »Mimose«-papir og et fotografisk objektiv – en protar fra forrige århundrede, med sjæl, men uden lukker – var gode hjælpemidler. Optagelserne blev nøje planlagt under hensyn til belysning og alle de andre forhold, en god fotograf må tage i betragtning; det var langsommeligt. Eftertiden vil takke ham for, at han tog sig stunder til det«.

Det kamera, som Hugo Matthiessen benyttede på sine rejser rundt i landet, var beregnet til glaspladenegativer med målene 12×16,5 cm svarende til 4 $\frac{1}{4}$ tomme × 6 $\frac{1}{2}$ tomme. I forbindelse med udgivelsen af fotografierne fra Viborg i 1987 blev kameraet fundet frem fra Nationalmuseets magasin, og det er nu udstillet på Danmarks Fotomuseum i Herning. Foto: Poul Pedersen 1988.

Bagsiden af Hugo Matthiessens kamera. Foto: Poul Pedersen 1988.

Hugo Matthiesens Ærø

I Nationalmuseets 2. Afdelings korrespondancearkiv findes et koncept til brev dateret 17. november 1914 stilet til byrådet i Ærøskøbing. Som det ses af den håndskrevne kladde skulle indledningen fra et tilsvarende brev til Horsens byråd genbruges.

Denne indledning lyder således: »I Haab om fra det h.æ. Byraads Side at møde velvillig Forstaaelse tager NM II sig herved den Frihed at forespørge, om Raadet skulde være villig til at samarbejde med Museet for at fremskaffe en systematisk Samling af Fotografier af samtlige gamle Bygninger, Huse, Gaarde, Interiører og Gadepartier som i kulturhist., antikv. eller topogr. Henseende maatte findes af Interesse«. Derpå følger den direkte henvendelse til Ærøskøbing Byråd:

»Der vil for Ærøskøbings Vedkommende være særlig Grund til at række Haand til Løsningen af denne Opgave, fordi Deres By frembyder særlig Interesse ved nu at være den eneste Repræsentant inden for Landets Grænser for de gamle sønderjydske Byer, som i Bygningsmaade har et særegent Præg. Særlig gør det sig gældende i Brugen af rummelige Forstuer og smukt forarbejdede Gadedøre, men ved siden heraf rummer Byen adskillige meget smukke Bygninger fra forskellige Perioder, og dens Gader bevarer endnu gamle Dages stemningsfulde Ynde. (Slutn. og Sum, 100 Kr., som til Bogen).«

Bemærkningen i parenteser refererer til en tilsvarende skrivelse udfærdiget samme dag til Bogen- se, og heraf fremgår det, at »Museet tillader sig derfor at tro, at Byens Raad vil møde Forslaget med forstaaelse af den Betydning, det vil have for alle, som nu og i kommende Tider nærer Interesse for dens historiske Minder. Den offervillighed, hvormed de Købstæder, Museet hidtil har henvendt sig til – Fredericia, Horsens, Nyborg, Korsør, Holbæk, Kjøge, Næstved, Odense, Nykøbing F. og Nakskov – har støttet det fremsatte Forslag, giver Museet Grund til at haabe, at det h.æ. Byraad ved Budgetforhandlingerne for det kommende Aar vil opføre et Beløb paa 100 Kr., en Sum, som uden Tvivl vil være tilstrækkelig til Planens Gennemførelse for Bogen- se Bys Vedkommende«.

Det er i denne sammenhæng interessant, at Hugo Matthiessen prioriterer Ærøskøbing blandt de første byer, han agtede at besøge. Ved udgangen af 1914 havde han været i blot 9 købstæder med sit kamera, og Ærøskøbing kunne med sin egenartede sønderjyske byggeskik være blevet nr. 10, der skulle registreres.

Hugo Matthiessens
kladde til Ærskøbing
Byråd 14.11.1914

J. Nr. ³⁹⁶
74.

Til

[Indledn. som til Høsten] Byrådet i Ærskøbing.

17. Nov. 1914.

Der vil for Ærskøbings
Vedkommende være særlig
Gnæst til at være staad
til Løsningen af denne
Opgave, fordi Deres By
frembyder særlig Interesse
ved mig at være den
eneste Repræsentant (for)
indenfor Landets Grænser
for de gamle, såvel som
nyere Byer, som ~~at~~
i Bygningsmaade har
et særegent Præg. Særlig
går dette sig gældende
i Byen af rimelige
Forskyd og smukt forarbej-
dede Gæddene, men ved
Siden heraf minner
Byen adskillige meget
smukke Bygninger fra
forskellige Perioder, og den
Gæst berører endvid
gamle Dages stemning,
fulde af Glæde.

[Slutn. og Sum, 100 Kr.,
som til Bygningen]

Museet vil
 lader sig høre at ~~den~~^{de}
 at Byens Raad vil møde
 Forlaget med Forstaaelse af
 den Betydning det vil have
 for alle, som nu i Konge-
 menes Tid er nede i Tiden
 for den historiske Minde.
 Den Offervillighed, hvormed
 de Købstæder, Museet hidtil
 har bevendt sig ~~til~~^{til} har
 støttet det fremstillede Forlag,
 giver Museet Grund til
 at tro, at det h.e. Byraad
 ved ~~den~~^{den} Bidskafforandlingerne
 for det kommende Aar vil
 opføre et Beløb paa 100 Kr.
 en Sum som uden Tvivl
 vil være tilstrækkelig til
 Planens Gennemførelse for
 Byens Byg Vedkommende.

(Næste)
 Fredericia, København,
 Nyborg, Kolding, Odense,
 Hjørring, ~~Frederiksberg~~ [Nyborg]
 3 Kredsene]

Forslag fra Nationalmuseet
 ved 2. afsl. om Tilsendelse
 til Fotografering af Byens
 gamle Bygninger

Byraadet vedtog at takke for
 Forslaget, men besluttede ikke for
 Tiden at bidrage dertil, give
 Bidrag til Byens Fotografering
 foretaget af Museet. Byraadet
 var villig til at modtage en
 Vejledning fra Museet til en
 Fotografering af interessante
 Bygninger i Byen, som Raad-
 det selv tænkte paa at fore-
 tage til Sammen, ~~da Raadet~~
 og var Raadet da villig til
 at sende Aftryk af Fotogra-
 fierne til Museet.

Kladden til Bogense
 Byråd
 – sidste afsnit anvendt
 også til Ærskøbing.

Udsnit af Ærskøbing
 Byråds forhandlings-
 protokol d. 7.12.1914.

Svar fra Ærøskøbing
Byråd af 16.12.1914.

nr. 396
af 14.

ÆRØSKØBING BYRÅD

den 16 Dec. 1914

til

Nationalmuseet 2 hfd.

Jeg paa Byraadets Vegne takker
Nationalmuseet for det elskverdige for-
slag i behagelig Skrivelse af 17 f.m. und-
søder jeg ikke at meddele, at Byraadet
har vedtaget, at det eventuelt vil la-
de en stedlig Fotograf udføre de i Sri-
velsen omtalte Fotograferinger, og isaa
fald vilde sølle Pris paa at lærerne faa
udprøvet, hvilke Tinginger, der ønskes
fotograferede. Et afbryk af Fotograferin-
ge vil, om Flaen udføres, blive Na-
tionalmuseet tilstillet.

Frer Strøbe

Allerede den 7. december 1914 havde Ærøskøbing byråd Hugo Matthiessens henvendelse på dagsordenen, og af forhandlingsprotokollen⁶⁾ fremgår følgende: »Byraadet vedtog at takke for Tilbudet, men ønskede ikke for Tiden at give Bidrag til Fotografering foretaget af Museet. Byraadet var villig til at modtage en Vejledning fra Museet til en Fotografering af interessante Bygninger i Byen, som Raadet selv tænkte paa at foretage til Sommer, og Raadet var da villig til at sende Aftryk af Fotografierne til Museet«.

Iver Krabbe

Borgmesterens skrivelse dateret Ærøskøbing Byraad den 16. Dec. 1914:

Til
Nationalmuseets 2. Afd.

Idet jeg paa Byraadets vegne takker Nationalmuseet for det elskværdige Forslag i behagelig Skrivelse af 17. f.M. undlader jeg ikke at meddele, at Byraadet har vedtaget, at det eventuelt vil lade en stedlig Fotograf udføre de i Skrivelsen omtalte Fotograferinger, og i saa Fald vilde sætte Pris paa at kunne faa udpeget, hvilke Bygninger, der ønskes fotograferede. Et Aftryk af Fotografierne vil, om Planen udføres, blive Nationalmuseet tilstillet.

Iver Krabbe⁷⁾

Allerede dagen efter modtager Hugo Matthiessen det noget nedslående svar, og han ryger straks i blækhuset med dette forsvar for sit projekt:

»Idet NM. II beder det h.æ. Byraad modtage en forb. Tak for Deres ærede Skr. af 16. ds., undlader man ikke at udtale sin Paaskønnelse af den Interesse for Byens Fortidsminder, Raadets Beslutning bærer Vidne om. Imidlertid maa Museet meget beklage, at De ikke har ment at kunne gaa ind paa dets Forslag, som det var formuleret i Skrivelsen af 17. f.M., idet Fotograferingen af vore Købstæder gerne skulde følge ensartede Principper, og af den Grund helst burde betroes Museets Embedsmænd, som har foretaget Optagelserne i de øvrige Byer. Undersøgelsen og Fotograferingen agtedes nemlig udført i saa stort et Omfang, at Bekostningen ved at lægge Opgaven i en stedlig Fotografis Hænder langt vil overskride det Beløb, for hvilket Museet mener at kunne løse den paa forsvarlig Maade. Skulde Raadet imidlertid vedblivende foretrække at lade

Hugo Matthiessens
svarskrivelse af
17.12.1914
på byrådets beslutning.

ad $\frac{276}{14}$.

Totid N.M. II. Blev det
4. d. Byrådet mødte om
jubil. Tid for Dens Omtale
Sk. af H. d. 11., uendte
man ikke at stille sin
Pædagogik af den Tid
for Byens Forældremøder,
Rådets Beslutning over
Billedet osv. Imidlertid
man maa se meget de
klage, at De ikke har
mødt at kunne gøre ind
paa det Tidspunkt, ~~overblik~~
som det var formået
i Skitsen af 17. d. 11., idet
Fotografierne af vore
Billeder gerne skulde
følge en anden Princip,
3 af den Grænse held
kunne betragte Mødet end
man, som har foretaget
Opfølgningen i de øvrige
Byer. Hovedsagen i Foto.
Grænsen agter nemlig
nårlig i sin Tid at
Omfang, at Billederne
ved at lægge Opgangen
i en stor Tidspunkt
langt vil overblikke det
Billed, for hvilket Mødet
man at kunne træffe
for en Tidspunkt. Skulde
Rådets indvirkning/forbuds

Prædication Byraad.

17. Dec. 1914.

at lade en Fotograf gøre
Opfølgningen, og Mødet vil
til at samle en Indledning
som kan gennemgaa Byen
3 indføre de Emne, som
følger af fotografier.

en Fagfotograf gøre Optagelserne, er Museet villig til at sende en Embedsmand, som kan gennemgaa Byen og udpege de Emner, som fortjener at fotograferes. (Men i alle Tilfælde er NM Byens Raad særdeles taknemmelig for den venlige Modtagelse af Tanken, saa meget mere som Ærøskøbing i bygningshistorisk Henseende indtager en ret fremragende og karakteristisk Stilling blandt Landets Købstæder).« Afsnittet i parentesen lod Hugo Matthiessen stryge i det endelige brev.

Hvad der derpå fulgte af korrespondance i denne sag vides ikke. Men faktum er, at der skulle gå næsten 7 år, inden projektet blev udført i Ærøskøbing, og Matthiessen startede tilsyneladende i Marstal. For denne bys vedkommende findes ingen korrespondance i Nationalmuseets arkiv overhovedet. Men mon ikke de to byer er kommet på dagsordenen igen på grund af det foregående års store aktivitet i det genforenede Sønderjylland – et arbejde som afsluttedes netop i 1921.

*Hugo Matthiessen fotograferet ca. 1923-25
ved sit arbejdsbord på Nationalmuseets 2. Afd.
Originalfotografiet opbevares på
Nationalmuseet – neg. nr. 77.199.*

Hugo Matthiessen var bidragyder til Daniel Bruuns store topografiske værk: Danmark, Land og Folk. I bind 4 fra 1922 bringer han følgende beskrivelser af henholdsvis Marstal og Ærøskøbing (8):

Marstal Handelsplads

Trængt sammen i et Næt af smalle Stræder paa det mod Ærø Dyb skraanende Terræn ligger Marstal med Ansigtet mod Øst ud mod Søen, der her bag den lange, krummede Tange Erikshale danner en tryk Ankerplads for Skibene. Søen har bragt Liv i den lille By, hvis Navn skyldes en fyrstelig Hestestald, der i Middelalderen laa paa denne Plet, og 1514 da »Maerstall« nævnes for første Gang, levede der kun 7 Mennesker paa Stedet. I den følgende Tid gav det energisk drevne Fiskeri Brød til mange Munde, men Opblomstringen tog først for Alvor Fart i 18. Aarhundrede, da Byens stræbsomme Folk, vante til smaa Kaar og nøje fortrolige med Søen, med stor Kraft kastede sig over Søfarten. 1736-38 kunde Marstal bygge sin egen *Kirke*, 1780 husede den 761, 1803 1449, 1835 2107 Indbyggere o.s.fr., talende Vidnesbyrd om Søfartens Trivsel, og rundt om i Verden viste de Marstal-Skuder Flaget. I Perioden 1790-1807, gyldne Aar, fyldte af Fremdrift, lagdes den første Grund til den siden saa stærkt udviklede *Havn*, og 1861 opnaaede Marstal Værdighed som *Handelsplads* med Ret til at drive Købstadnæring. Hjemstavnsfølelse, Flid og Nøjsomhed har fostret den venlige, lille Søndersby, et hyggeligt Vinterhi for mangen vejrbidt Ulk; hver Familie bebor helst et lille Hus for sig selv, saa at sige den hele By er derfor en Vrimmel af venlige, velholdte Smaahuse, som selskabeligt putter sig sammen mellem Haverne i skæve, trange Gyder med toppet Stenbro og gammeldags Gadebrønde. Mange af de jævne Borgerhuse skriver sig fra 18. eller Begyndelsen af 19. Aarhundrede og bærer i Stil Præg af at høre sammen med den i sønderjydske Byer raadende Byggeskik.

I Byen findes følgende Myndigheder m.m.

Bitingsted f. Dommeren i Ærøskøbing Købstad og Ærø Herred, Borgmesteren, Sognepræsten til Marstal m. Filial-K. i Ommel, Kaldskapellanen, Kgl. oktr. Søassurance-Komp., 2 Læger, 1 Sagf.

Foruden at henvise til Byplanen nævnes: Fl. private Skoler, en Handelssk., en teknisk Sk., Syd-fynske Dampskibsselsk., mange Skibsrederier, Marstal Søforsikring, Fiskeri- og Handelsselskabet Marstal, Marstal Trælast- og Foderstofforretning, en Fiskesalgforening.

Endvidere af industrielle Anlæg m.m. Et Baadværft, fl. Bogtrykkerier, et Garveri, et Træskæveri, et Ølbryggeri samt Fabb. f. Cementvarer, Maskiner, Mineralvand, Rullegardiner m.m.

Byen har Dampskibsstation, megen Sejl- og Motorskibsfart, Statstlfst. og Tlfst.

Kommunens Indtægt (1918-19):

af Erhvervsvirksomheder:	Kr. 647
- Ejendomsskatter:	Kr. 4.779
- personlige Skatter:	Kr. 120.655

Kommunens Udgift (1918-19):

til Skolevæsen:	Kr. 29.464
- Hjælpekassen og forsk. Bidrag:	Kr. 20.760
- Fattigvæsen:	Kr. 17.180
- Alderdomsunderstøttelse:	Kr. 15.766
- Forrentning af Gæld:	Kr. 6.507

- Afdrag af Gæld: Kr. 13.420

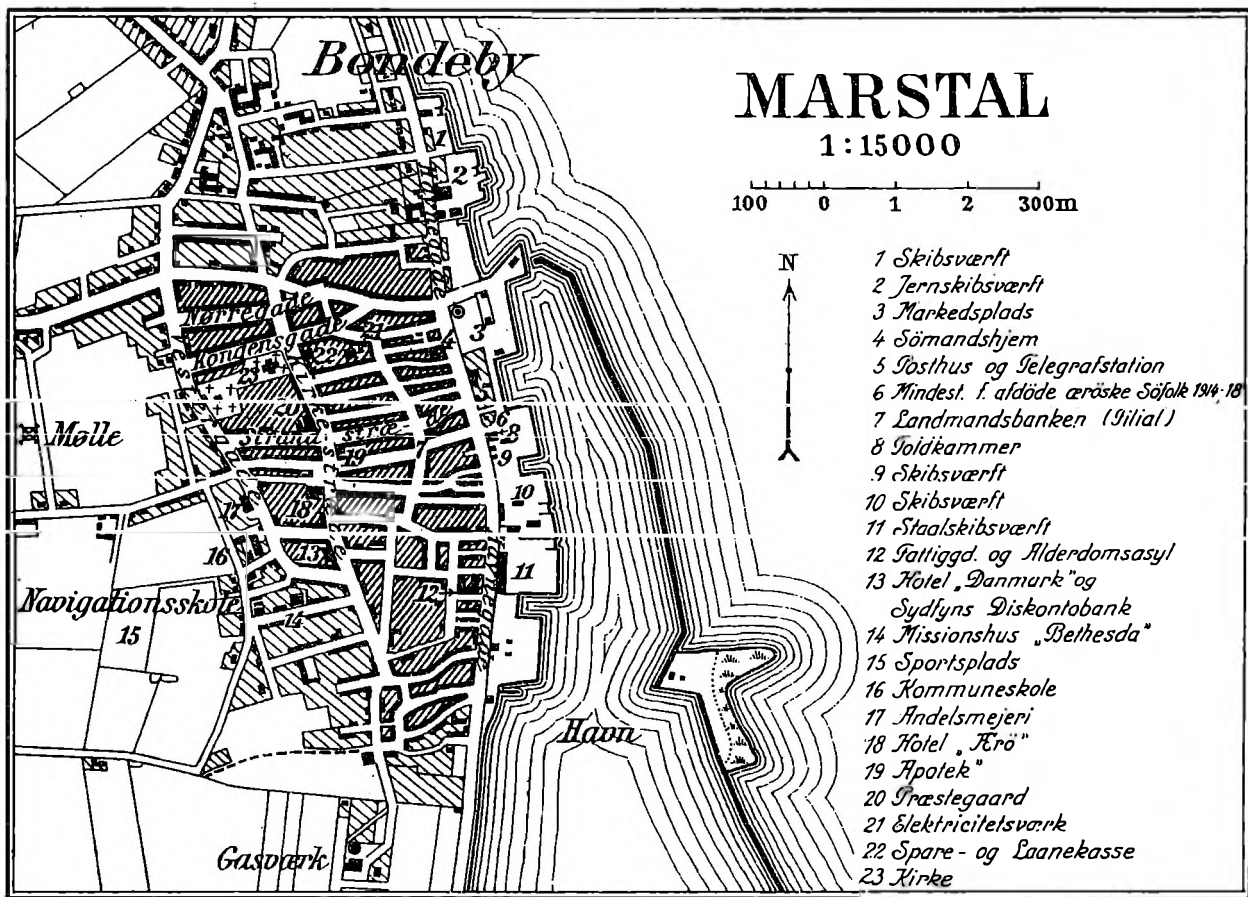
Kommunens Formue (1918-19):

Faste Ejendomme:	Kr. 109.300
Andre Aktiver:	Kr. 69.477
I alt	Kr. 178.777

Kommunens Gæld (1918-19): Kr. 139.571

Skatteprocenten (1920-21): 5,4

Ligningsprocenten (1920-21): 5,0

Tegnet og reproduceret ved Generalstabens topografiske Afdeling 1921

Ærøskøbing

Ærøs gamle »*Kjøbing*« ligger paa Bakkernes Fod yndefuldt lejret ved en bred Bugt, dækket mod Nordøst af den langstrakte Dejro, der lavtrygget og bevokset med stormkrogede Træer giver Læ for Ankerpladsen foran Byen. Skønt Privilegier først kendes fra Kong Hans' Dage, er Staden en Del ældre, i sit *Signet* fører den et Træ, og lille og uanselig fik den fælles Skæbne med Øen, der 1564 gik over til det sønderborgske Hertughus og i den følgende Tid deltes mellem dettes Linjer. Ildsvaade lagde 1629 den halve By i Ruiner, og under Svenskekrigen led den under Fjendernes Regimente. Paa Torvet laa en af Hertugerne ejet Herregaard »*Kjøbingshof*«, hvis »Herremark« 1682 udlejedes til Borgerne og efter Gaardens Nedlæggelse 1721 helt gik over i disses Eje sammen med de øvrige Jorder, men ved Siden af Dyrkningen af disse spillede Skibsfarten i 18. Aarh. en betydelig Rolle for Indbyggerne; thi 1781 hørte 54 Fartøjer hjemme i Staden, sejlene paa Østersøen og Norge, og ingen Mand gav sig af med Handel uden enten selv at fare til Søs eller eje Skib og Skibspart.

Byen, som 1749 kom under Kronen, mistede 1773 Magistrat og lagdes ind under Øens Landfoged, en Ordning som først ophævedes efter 1864, da Ærø forblev ved Danmark, og Byen atter fik fuld Købstadsværdighed. I 19. Aarh. sygnede Skibsfarten stille hen, Marstal svang sig i Vejret som en farlig Konkurrent, og Øens gamle Købstad tabte mere og mere Terræn, en Stilstand som paa mange Maader har præget Byen, der omsluttet af Alléer af slanke Popler og blomsterbugnende Haver uberørt og gammeldags lod Udviklingen glide sig forbi og i sin smaaborgerlige Idyl bibeholdt Minderne om den aarhundredgamle Samhørighed med Sønderjylland. Fremskudte Karnapper, forsynede med rigelige Vinduer og forlængede Gavlkviste, kigger nysgerrigt ud over Fortovene, og med deres pyntelige Gadedøre, Dørhamre og smukke Beslag, rummelig Forstue eller aaben Forhal røber de mange smaa Borgerhuse fra 18. og Begyndelsen af 19. Aarh. umiskendeligt Slægtskabet med slesvigsk Byggeskik. Ældst er *to maleriske Gavlhuse* af Bindingsværk paa Søndergade, det ene med Aarstal 1645, det andet med 1690 i det udskaarne Dørtræ, og særlig i Vestergade holder en Række Karnaphuse Øje med hinanden med det statelige *Apotek* i Spidsen. Dette er bygget med grundmuret Facade i 2 Stokværk, bærer i Jærntal 1784 paa Murfladen og prydes af to gennemløbende Karnap-Kviste, medens det skraas overfor liggende *Posthus*, paa hvis Karnap 1749 læses, paa sin gamle Dør har en kunstfærdig Messing-Dørhammer, der i sin Art er et Pragtstykke. Stadens Grundplan beskriver en skæv Trekant, begrænset af Nørre- og Smedegade, Vestergade og Søndergade. Midt i Byen ligger den 1756-58 paa den ældres Grund opførte *Kirke*, samt Torvet med det 1863 byggede *Raadhus*. Fra Torvet fører Brogade ad det skraanende Terræn ned til Havnen, som omsluttet af maleriske Moler af svære Søsten.

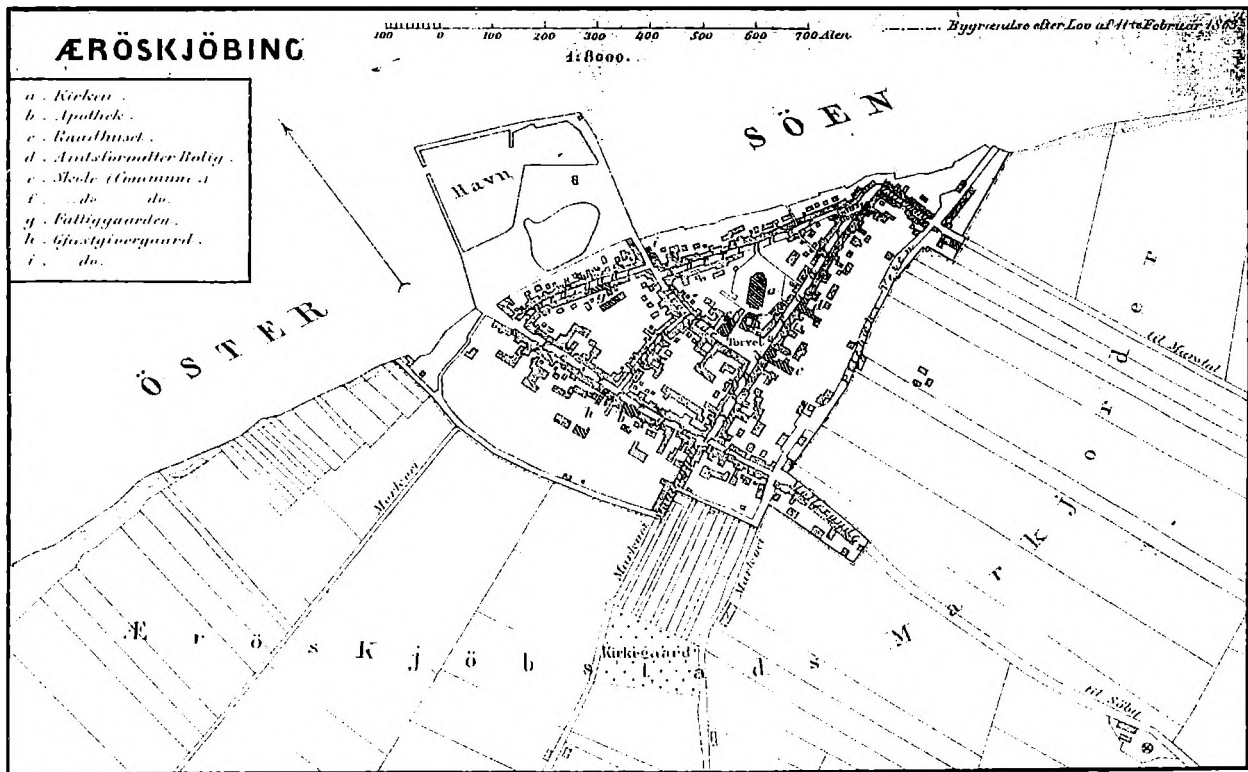
I Byen findes følgende Myndigheder m.m.

Dommeren i Ærøskøbing Købstad og Ærø Herred, Hovedtingsted Ærøskøbing, Bitingsted Marstal, Kontorafdeling f. Politimesteren i samme Omraade samt Rudkøbing Købstad og Lange-lands Herreder, Borgmesteren, Sognepræsten, 2 Læger, 2 Sagfr., Filial af Svendborg Amtstue.

Foruden at henvise til Byplanen nævnes: Ærøskøbing Spare- og Laanekasse, Ærø Optagelseshjem, Ærø Korn-, Foderstof- og Gødningsforretning, en Filial af Fyns And.- Foderstofforretning, Dampskibsselskabet Ærø.

Endvidere af industrielle Anlæg m.m.: Et Bogtrykkeri, et Farveri, et Garveri, et Ølbryggeri.

Byen har Dampskibsstation, Statstlfst. og Tlfst. Paa Kjøbstad-jorderne: Vraa m. S. V., Urehoved helt m. N., Bymølle og Grubbemølle m. S. Ø., Strandskov Restauration m. N. V. Mod Ø. ligger Øerne Dejro og Lilleø.

Ærøskøbing: Statistik

Areal (1916): 361 ha.

Faste Ejendomme (1911):

Antal: 381

heraf Beboelseshuse: 337

Antal Lejligheder: 387

Befolkning:

1801: 1291

1855: 1712

1880: 1578

1901: 1485

1916: 1364

1921: 1323

Indkomstskatteydere til Staten (1920-21):

Antal: 356

disses samlede Indkomst: Kr. 1.060.781

heraf betaltes i Skat Kr. 20.435

Formueskatteydere til Staten (1920-21):

Antal 302

disses samlede Formue: Kr. 4.321.100

heraf betaltes i Skat: Kr. 6.858

Folketingsvælgere (1920): 723

Landstingsvælgere (1920): 605

Kommunale Vælgere (1921):

Mænd: 297

Kvinder: 307

Ialt 604

Udskænkingssteder (1914):

med stærke Drikke: 11

uden stærke Drikke 1

Toldindtægt (1920-21): Kr. 3.838

Eksamensskoler (1916):

Antal: 1

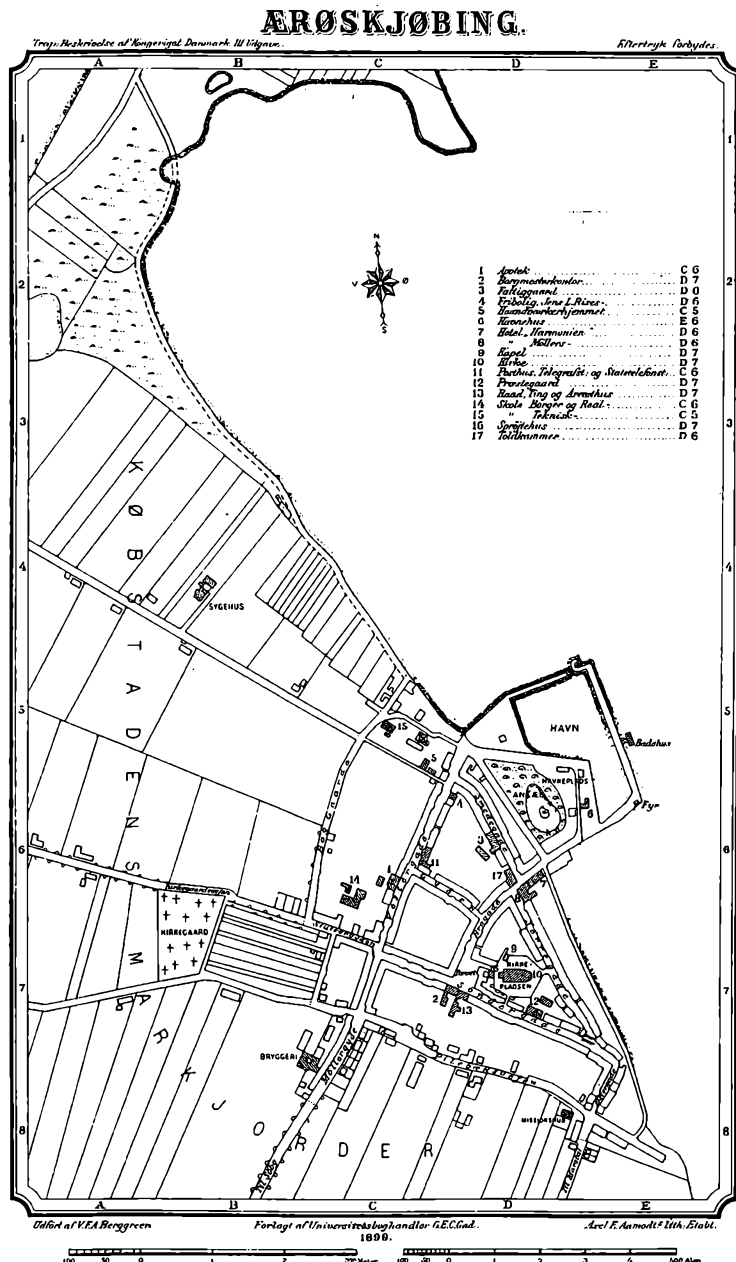
Elever: 51

Kommunens Indtægt (1918-19):

af Erhvervsvirksomheder: Kr. 3.490

– Ejendomsskatter: Kr. 4.568

– personlige Skatter: Kr. 46.435

Kommunens Udgift (1918-19):

til Skolevæsen:	Kr. 16.891
– Hjælpekassen og forsk. Bidrag:	Kr. 3.716
– Fattigvæsen:	Kr. 8.634
– Alderdomsunderstøttelse:	Kr. 8.391
– Forrentning af Gæld:	Kr. 7.274
– Afdrag af Gæld:	Kr. 5.856

Kommunens Formue (1918-19):

Faste Ejendomme:	Kr. 174.700
Andre Aktiver:	Kr. 62.571
I alt	Kr. 237.271

Kommunens Gæld (1918-19):

Skatteprocenten (1920-21):	6,2
Ligningsprocenten (1920-21):	6,3

Tegnet og reproducet ved Generalstabens topografiske Afdeling 1921

Noter

1. Fortid og Nutid, Hefte 1, 1914 s. 35-36: Fotografering af gamle Købstadhuse.
2. Anders Linde-Laursen: Hugo Matthiessens kulturhistorie – Belysninger og baggrunde. Højbjerg 1989.
3. Dansk Biografisk Leksikon, København 1981, s. 475, art. af Henning Dehn-Nielsen.
4. Hans Stiesdal: At rejse med Hugo Matthiessen. I Strejftog over Danmarks bygningskultur. Festskrift til Harald Langberg. København 1979, s. 263-77.
5. Jens Vellev: Hugo Matthiessens Viborg, Højbjerg 1987.
6. Ærøskøbings byråds forhandlingsprotokol den 7. december 1914, s. 185-86. Beror i dag på Ærøskøbing Rådhus.
7. Borgmester, by- og herredsfoged Iver Krabbe fungerede i Ærøskøbing 1912-19.
8. Daniel Bruun: Danmark, Land og Folk. Bind IV, København 1922, s. 216-221.

I skriftrækken »Hugo Matthiessens Danmark« er hidtil udkommet:

Hugo Matthiessens kulturhistorie v. Anders Linde-Laursen, 1989.
Hugo Matthiessens Viborg v. Jens Vellev, 1987.
Hugo Matthiessens Aalborg v. Jan Kock, 1987.
Hugo Matthiessens Grenaa og Omegn v. Brita Flou, 1990.
Hugo Matthiessens Odense v. Holger Dyrbye, 1991.
Hugo Matthiessens Køge v. Ida Haugsted, 1993.
Hugo Matthiessens Assens og Omegn v. Jette R. Orduna, 1995.
Hugo Matthiessens Horsens v. Ole Schiørring, 1996.
Hugo Matthiessens Svendborg og Troense v. Henrik M. Jansen, 1997.
Hugo Matthiessens Hals v. Henrik Gjøde Nielsen, 1998.

Desuden er udkommet:

Med Hugo Matthiessen gennem Ribe september 1917 v. Stig Jensen og Per Kristian Madsen, Forlaget Bygd, 1983.
Fra det gamle Haderslev. På byvandring med Hugo Matthiessen 1920 v. Henrik Fangel. J. P. Møller Bogbinderi, Haderslev, 1984.
Historisk Samfund for Als og Sundeved, bind 72: Med Hugo Matthiessen gennem Sønderborg, Augustenborg og Nordborg 1920 v. J. Slettebo og Chr. Fægteborg, 1994.

Motivfortegnelse

Fuldstrændig liste over Hugo Matthiessens fotooptagelser i Marstal og i Ærøskøbing. Der er her valgt den tekst og de gadebenævnelser, som er indført i Nationalmuseets negativarkiv. Fotografiernes format er i øvrigt ikke som anført i Nationalmuseet 13×18, men det helt særegne 12×16½ cm, som er identisk med glaspladernes format. Dette format er også anvendt ved gengivelsen i denne bog. Det mindre mål på billederne skyldes, at motiverne ikke fylder glaspladerne helt ud.

Nummereringen af glasnegativerne kan desværre ikke hjælpe os med at klarlægge den rute, Hugo Matthiessens valgte under sine optagelser i Marstal og Ærøskøbing. De bringes derfor i den logiske topografiske orden. Men først negativfortegnelsen:

Marstal

- 20.003: Buegade. Billede 15.
- 20.004: Snaregade. Billede 18.
- 20.005: Snaregade. Billede 19.
- 20.006: Skippergade. Billede 11.
- 20.007: Dronningestræde. Billede 12.
- 20.008: Strandstræde. Billede 10.
- 20.009: Kongegade. Billede 1.
- 20.010: Hjørnet af Tværgade og Sølvgade. Billede 8.
- 20.011: Kirkestræde. Billede 6.
- 20.012: Hjørnet af Nygade og Korsgade. Billede 14.
- 20.013: Sydligst i Byen. Billede 20.
- 20.014: Tværgade. Billede 7.
- 20.015: Dronningestræde. Billede 13.
- 20.016: Kongegade. Billede 2.
- 20.017: Buegade. Billede 16.
- 20.018: Kongegade 33-31. Billede 3.
- 20.019: Kongegade 31-33. Billede 4.
- 20.020: Buegade. Billede 17.
- 20.021: Tværgade. Billede 9.
- 20.022: Kongegade 31. Billede 5.

Ærøskøbing

- 20.026: Borgmestergaarden. Billede 24.
- 20.027: Posthus – Dørhammer. Billede 15.
- 20.028: Havnemole. Billede 2.
- 20.029: Hotel Harmonien. Billede 36.
- 20.030: Søndergade. Billede 27.
- 20.031: Set fra Broen. Billede 1.
- 20.032: Hotel Harmonien. Billede 35.
- 20.033: Søndergade. Købmandsgaard. Billede 23.
- 20.034: Apotek. Billede 18.

20.035: Gyden, Hjørnet af Brogade. Billede 39.
20.036: Vestergade. Billede 9.
20.037: Vestergade. Billede 7.
20.038: Vestergade, Billede 5.
20.039: Brogade. Billede 38.
20.040: Vestergade. Billede 8.
20.041: Nørregade. Billede 47.
20.042: Vestergade. Billede 13.
20.043: Torvet. Billede 33.
20.044: Søndergade. Billede 20.
20.045: Gyden. Billede 49.
20.046: Nørregade. Billede 45.
20.047: Gaasetorvet. Billede 32.
20.048: Vestergade. Posthus. Billede 14.
20.049: Vestergade. Apotek. Billede 17.
20.050: Vestergade. Museet. Billede 11.
20.051: Museet. Billede 12.
20.052: Vestergade. Billede 19.
20.053: Vestergade. Billede 16.
20.054: Museet. Billede 10.
20.055: Vestergade. Hjørnet af Smedegade. Billede 33.
20.056: Vestergade. Billede 6.
20.057: Nørregade. Billede 42.
20.058: Nørregade. Billede 46.
20.059: Søndergade. Billede 31.
20.060: Nørregade. Billede 44.
20.061: Nørregade. Billede 43.
20.062: Brogade. Billede 41.
20.063: Brogade. Billede 40.
20.064: Brogade. Hjørnet af Nørregade. Billede 37.
20.065: Søndergade. Billede 30.
20.066: Søndergade. Billede 29.
20.067: Søndergade. Billede 22.
20.068: Søndergade. Billede 25.
20.069: Søndergade. Billede 21.
20.070: Søndergade. Billede 28.
20.071: Søndergade. Billede 26.
20.072: Gyde ved Vestergade. Billede 4.
20.073: Smedegade. Billede 50.
20.074: Østergade. Billede 34.
20.075: Pilebæksvej. Billede 52.
20.076: Smedegade. Hjørnet af Brogade. Billede 51.
20.077: Gyden. Billede 48.

*Hugo Matthiessen 60 år
19.12.1941.*

*»Officielt« foto til
festskrift i anledning af
60-års dagen.*

*Foto: Sophus Bengtsson,
1941.*

Handelspladsen Marstal

Billede 1

Kongensgade set mod vest. Til venstre anes byens kirketårn; i bygningen til højre er Amtssparekassen nu rykket ind, derefter følger nr. 30, 32 og 34.

Billede 2

Kongensgade set oppe fra Vestergade. De to huse til højre i billedet er nu nedrevet.

Billede 3

Kongensgade 33 og 31. Nr. 33 er den tidligere boghandel – opført i 1803. Nr. 31 er nedrevet.

Billede 4

Kongensgade 31 og 33 set fra øst. Kirken anes bag træet for enden af gaden.

Billede 5

Kongensgade 25 længst til venstre – nr. 27, 29 og 31 – alle er nedrevet i dag.

Billede 6

Kirkestræde 14 – hoveddør til præsteboligen.

Billede 7

Bygningen til venstre fra 1791 ligger på hjørnet af Sølvgade og Tværgade. Derpå følger Tværgade 1 og nr. 3 – sidstnævnte er stærkt ombygget.

Billede 8

Hjørnet af Tværgade og Sølvgade. Ejendommen til højre, Tværgade 4, står næsten uændret i dag, hvorimod nr. 2 er nedrevet.

Billede 9

Fotoet er taget i Tværgade mod syd. Til højre ses Tværgade 4. Hjørneejendommen i Sølvgade overfor er nedrevet. Til venstre bygningen fra 1791.

*Strandstræde set fra øst
– fra havnen.*

Billede 10

*Skippergade 3 og 5 til
højre. I baggrunden
Tværgade 3 – nedrevet
– samt til venstre
Tværgade 10.*

Billede 11

Billede 12

Dronningestræde set fra vest – brønden i forgrunden samt nr. 8 eksisterer ikke længere – derpå følger nr. 6, 4 og 2.

Billede 13

Dronningestrade – set fra øst.

*På optagelsestidspunktet
opgivet som hjørnet
af Nygade og Korsgade.
I dag hjørnet af
Herluf Trollesgade 3
og Nygade.
Huset er fra år 1800.*

Billede 14

Billede 15

Buegade nr. 17, 19, 21 og 23.

*Buegade 11 – tegltaget
er i dag erstattet af
eternit.*

*Til venstre Færgestræde
– til højre Vinkelstræde.*

Billede 16

Billede 17

Buegade 17 og 19 – taget er i dag af eternit.

Billede 18

Snaregade – nr. 9 til venstre er nedrevet, derpå nr. 11 og 13. Bagest i billedet: P. M. Gang nr. 2 og 4.

Billede 19

I 1921 benævnt Snaregade – i dag P. M. Gang – huset til venstre er nedrevet.

Billede 20

Søndergade set nede fra Havnegade. Gavlen til venstre er nr. 5 – og gavlen midt i billedet nr. 6.

Hugo Matthiessen med sit Nellerød-kamera på Williamsborg ved Vejle. Foto: Harald Langberg 6. august 1949.

Købstaden Ærøskøbing

Billede 1

Ærøskøbing set fra Skibsbroen.

Billede 2

Havnemølen med »Kogehuset«, som først kendes fra 1831. I 1862 omtales det som »Fyret«. I et hjørne ud mod havnen er en kvistopbygning med et seks-delt vindue fra »Fyrperioden«.

Billede 3

Vestergade 5 på hjørnet af Smedegade.

*Gyde – i dag kaldet
»Toften« ud mod
Vestergade 5 og 7.
Taget til venstre er
nr. 10, bygningerne til
højre tilhører nr. 16.*

Billede 4

Billede 5

Vestergade 16-22.

Billede 6

Vestergade 18, 16 og 10 – ned mod havnen.

Billede 7

Vestergade 20 til 30.

Billede 8

Dør i Vestergade 22.

Billede 9

Vestergade 30 til 22.

Billede 10

Vestergade 23 – i 1913 erhvervet som Ærø Museum – i dag i privateje. Imellem denne bygning og nr. 21 er opført det lille ishus »Den berømte Is«.

*Vestergade 23
– forhuset er opført før
1766.*

Billede 11

*Vestergade 23
– hoveddøren.*

Billede 12

Billede 13

Vestergade 28, 30 og 32.

Vestergade 29
– *det gamle posthus*
– *opført i 1749.*

Billede 14

Billede 15

Vestergade 29 – detalje af dør med messinghåndtag og dørhammer.

Billede 16

Vestergade 41.

Billede 17

Vestergade 48 og 46 – Det Gamle Apotek – opført i 1786.

Billede 18

Vestergade 46.

Vestergade 46.

Billede 19

Billede 20

Søndergade – set mod nord. Til venstre ses porten ind til restaurant »Mumm«, som i dag holder til i den gamle købmandsgård.

Billede 21

Søndergade 2, 4 og 6. Bageren til venstre i billedet bor i nr. 5.

Billede 22

Søndergade 4 – købmandsbutik i gården.

Billede 23

Døren til købmandsbutikken er i dag flyttet ud i forhuset til Søndergade 4.

*Søndergade 16
– »Dommergården«
– set fra gårdsiden.
Bygningen er opført i
1785.*

Billede 24

Søndergade 32
– »Priors Hus«
– opført i 1690.

Billede 25

*Søndergade 32
– den oprindelige
egetræshalvdør.*

*Over døren ses
inskriptionen:*

*GUD BEVARE
DETTE STED FRA
ILDEBRAND OG AL
FORTRÆD
VELSIGNE DEM
SOM HER SKAL BO
MED SUNDHED
NÆRING FRED OG
RO LAD HUSET
STAA TIL
RAADNELSE VOR
VEN TIL LYST
UVEN TIL SPE.*

Billede 26

Billede 27

Søndergade 32-34 – etc. set ned mod Torvet.

*Søndergade 36
– »Kjøbinghus« eller
»Philip Kocks Hus«
– opført i 1645.*

Billede 28

*Søndergade 36
– egetræshalvdør med
smedejernsbeslag.*

Billede 29

Billede 30

Søndergade 38, 36 og 34.

Billede 31

Søndergade 44 og 42.

Billede 32

Søndergade 55 og 57 – Gåsetorvet.

Billede 33

Torvet. Bygningen til højre blev i 1939 erstattet af Ærø Spare- og Laanekasse – i dag Amtssparekassen. Til venstre bag træerne anes nr. 9 – dvs. »Visdomskilden«, der fungerede som skole fra o. 1790 indtil 1848.

Billede 34

Østergade 1-11.

*Brogade 1 – hoveddør
til Hotel Harmonien
– opført 1850.
I dag Højskolen.*

Billede 35

*Fløjdør inde i
Hotel Harmonien.*

Billede 36

Billede 37

Brogade 5 – i dag Ærø Museum – og nr. 7. Sidstnævnte er fra 1878.

Billede 38

Brogade – »Hammerichs Hus« på hjørnet af Gyden – antagelig opført i 1803.

Billede 39

Gavlen på »Hammerichs Hus« ud til Gyden. Den dobbelte fyldingsdør sad oprindelig i Søndergade 3. Derefter følger Gyden 20 og 18.

Billede 40

Brogade 21 – opført i 1788. Nr. 19 ved siden af er nedrevet.

Billede 41

Brogade 28, 26, 24 og »Hammerichs hus«. Nr. 28 er fra 1821.

Billede 42

Nørregade 1 – opført 1820/21. Derefter følger nr. 3, 5, 7 og 9. Den lave bygning i forgrunden er en del af rejsestalden til Hotel Harmonien.

Billede 43

Nørregade 2 – til venstre – i dag Ærø Museum.

Billede 44

Nørregade 20, 16 og 18.

Billede 45

Nørregade 32, 30 – »Nørrehus« – 28, 26 og 24.

Billede 46

Nørregade 41-43. Bemærk gavlkvisthuset med ørelisener.

Billede 47

Nørregade 45-51.

Gyden 1-9.

Billede 48

Billede 49

Gyden 16 og 14.

Billede 50

Smedegade – den sydlige del. Til venstre ses i dag »Flaskeskibssamlingen« og nr. 22 – der fra 1835 fungerer som fattigtstiftelse. En plade bærer inskriptionen: Rasmus Knudsen Clausens Fattigtstiftelse M.D.C.C.C.X.X.V. Til højre nr. 29 fra 1837.

Billede 51

Smedegade ned mod Brogade – til venstre ses nr. 35, derefter 37 – i dag »Dukkehuset« – opført før 1778 – og nr. 39.

Billede 52

Pilebaksvej 3 fra 1848 og nr. 5 fra 1852 som smedje.

Skrifter fra Svendborg & Omegns Museum

BIND 1: NYHED

Henrik M. Jansen og Otto Jonassen:

Fattiggården. Træk af fattigforsorgens historie i Svendborg. 72 sider, 1996. Ny udv. udgave 50,00 kr.

BIND 2:

Otto Jonassen:

Pjentemølleren og hans dagbog, 2. oplag, 128 sider, 1992 100,00 kr.
Lydbog – 4 bånd. Indtalt af Otto Jonassen 480,00 kr.

BIND 3:

Henrik M. Jansen:

Svendborgmødet 1978, Naturhistorisk-Arkæologisk Gruppe, Dansk ICOM, 162 sider, 1979 Udsolgt

BIND 4:

Henrik M. Jansen:

Kriminalitet og Polit i 200 år på Sydfyn, 60 sider, 1979. (nedsat) 5,00 kr.

BIND 5:

Otto Jonassen:

Gamle Huse i Assens, 1981 Udsolgt

BIND 6:

F. Holm-Petersen:

Ivar Tidemand Rohde. Tegneren og marinemaleren fra Langeland 1871-1914, 40 sider, 1982 Udsolgt

BIND 7:

Henrik M. Jansen:

Det gamle Svendborg i Fotos 1865-1900, 96 sider, 1983 Udsolgt

BIND 8:

Otto Jonassen:

Gamle Huse i Svendborg – jævnføringsregister over ejendommene samt grundejerfortegnelse for Svendborg Købstads Bygrunde 1682-1867, 120 sider, 1983 (nedsat) 30,00 kr.

BIND 9:

Henrik M. Jansen:

Fyn i Illustreret Tidende 1859-1869, 60 sider, 1983, nyt oplag 1984 (nedsat) 40,00 kr.

BIND 10:

Henrik Gram og Søren Gottfred Petersen:

Bjørnemosegård – En bygningshistorisk undersøgelse, 42 sider, 1985 Udsolgt

BIND 11:

Henrik M. Jansen:

På besøg i historien – Fyn, 132 sider, 1984. Udsolgt
– ny revideret udgave bind 35.

BIND 12:

Henrik M. Jansen:

Anne Hvides Gård, Under udarbejdelse

BIND 13:

Otto Jonassen:

Købstadsliv i enevældens barndom. Svendborg sidst på 1600-tallet, 96 sider, 1985 (nedsat) 20,00 kr.

BIND 14:

Morten Hahn-Pedersen:

Søfartssamlingerne i Troense og den sydfynske søfart, 36 sider, 1985 38,00 kr.

BIND 30:

Henrik M. Jansen:

Træskomaleren – et fynsk kalkmaleriværksted,
48 sider, 1991 80,00 kr.

BIND 31:

Anders Poulsen (red.):

Det skete. Modstandsbevægelsen på
Skaarup Statsseminarium under
2. verdenskrig, 112 sider, 1992 (nedsat) 50,00 kr.

BIND 32:

*Per O. Thomsen, Karsten K. Michaelsen,
Benno Blæsild og Nis Hardt:*

Lundeborg
– En handelsplads fra jernalderen,
120 sider, 1993 150,00 kr.

BIND 33:

Helle Blæsild og Benno Blæsild:

Marinemaleren Jens Erik Carl Rasmussen,
108 sider, 1993 (nedsat) 25,00 kr.

BIND 34:

Henning Thalund:

I Kuling og Magsvej, 70 sider, 1994 150,00 kr.

BIND 35:

Henrik M. Jansen:

Her blev Danmark til!, 185 sider, 1995 185,00 kr.
(medlemspris 155,- kr.).

BIND 36:

Henning Thalund:

»... for Prydelse af Forskibet«. 15 sider, 1996 25,00 kr.

BIND 37:

Henning Thalund:

»... zum Zierath des Vorschiffes«.
15 sider, 1996 25,00 kr.

BIND 38:

Henrik M. Jansen:

Tidligere krydstoldjagt nr. XVI
»Viking« af Svendborg. 36 sider, 1997 45 kr.

BIND 39:

Henrik M. Jansen:

»Hugo Matthiessens Svendborg og
Troense 1916«, 140 sider, 1997 120 kr.

BIND 40:

red. Henrik M. Jansen:

»Dronningens og Øfolkets Dragter«,
78 sider, 1998 88 kr.

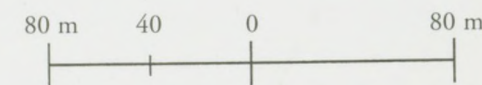
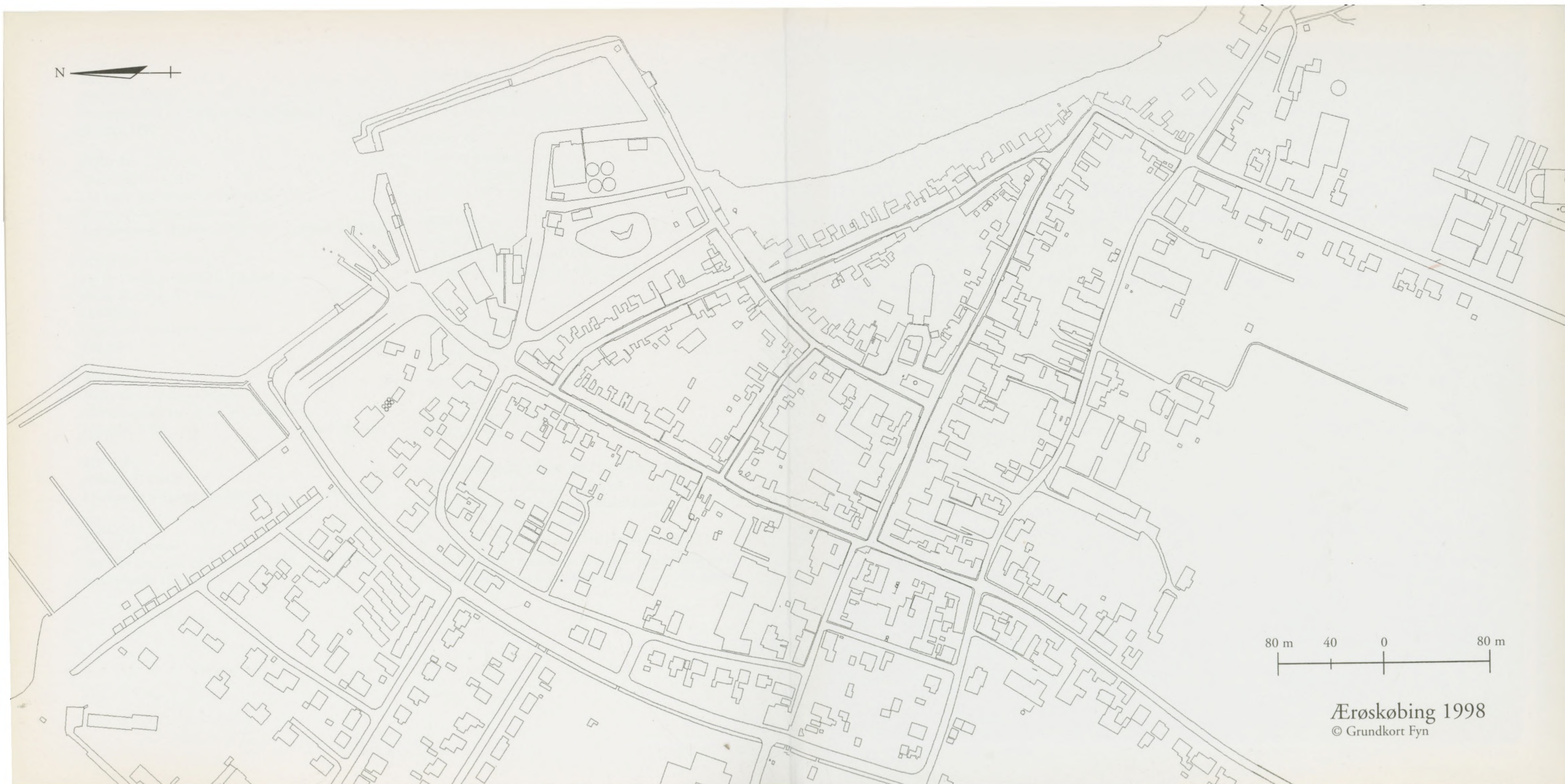
Støt museets virke ved at blive medlem

Medlemmerne modtager vederlagsfrit museets store illustrerede årbog ved betaling af årskontingentet:

kr. 150,- pr. husstand

kr. 100,- for pensionister og studerende.

Desuden tilbydes medlemmerne museets publikationer med arkæologiske og historiske emner til favoritpris – 10% rabat.

Ærøskøbing 1998
© Grundkort Fyn

